

KIYILARIMIZ VE SORUNLARI

Prof. Dr. Adnan AKYARLI
Ege Kùltür Vakfı Kurucu Üyesi ve
DEÜ Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü
Öğretim Üyesi

Ülkemizin büyük bir kısmı denizlerle çevrilidir ve yaklaşık 8252 km uzunluğunda olan kıyı şeridimiz, doğal güzellikleri ile turizm potansiyeli, deniz ulaşımı, yeraltı ve yer üstü kaynakları, balıkçılık ve belirtmediğim diğere olanaklar bakımından ülkemiz için büyük önem arz etmektedir. Ancak hızla artan nüfus, kentleşme ve endüstrileşme, kıyılarımızın bozulmasına neden olmaktadır.

Kıyılar, kara, deniz ve hava gibi yerküreyi oluşturan üç farklı ortamın arakesiti olan bölgelerdir. Bu ortamlara ait canlı ve cansız her unsur, kıyı özellikleri üzerinde önemli veya önemsiz bazı etkiler yapmaktadır. Bozulma ise, kıyıların fiziksel, çevresel ve ekolojik niteliklerinin bu tür doğal ve yapay etkilerle olumsuz yönde değişmesidir.

Kıyı bölgelerini, sahip oldukları potansiyel değerler bakımından aşağıdaki şekilde sınıflandırabiliriz:

- Belirli bir iç bölgeye hizmet vermeye uygun ulaşım bölgeleri,
- Turistlere ilginç gelen çevresel dokuları nedeniyle turistik özellik taşıyan bölgeler,
- Balık yatakları nedeniyle balıkçılığın geliştiğı bölgeler,
- Belirli bir endüstrinin kurulmasına ve işletilmesine uygun bölgeler,
- Ülke savunması için stratejik önem arz eden bölgeler.

Bu değerlerin birine veya birkaçına sahip olmaları sonucu sürekli bir gelişim gösteren kıyı bölgelerinde:

- Deniz ulaşımı bakımından uygun kesimlerde limanlar ve iskeleler,
- Turizm ağırlıklı bölgelerde yat limanları, konaklama tesisleri ve ikinci konutlar,
- Balıkçılığın geliştiğı yörelerde balıkçı barınakları ve limanları,
- Endüstriyel kıyı bölgelerinde sanayi tesisleri ve limanları

gibi çeşitli tür yapılardan oluşan komplekslerin inşası söz konusu olmaktadır.

Kıyı bölgelerinin sahip oldukları potansiyel değerlerin aşırı ölçüde geliştirilmesi, bazı durumlarda bu değerlerin tümüyle yok olmasına neden olan çevresel bozulmalara yol açabilmektedir. Ayrıca çeşitli sektörlerin yoğun ve çoğu kez birbirleri ile çelişen kullanım talepleri yüzünden kıyılarda koruma-kullanma dengesi kurulamamakta ve bu nedenle, doğal ve kültürel kaynakların varlığı, tehdit altında kalmaktadır.

Günümüzde gelişmiş ülkelerde, bu tür olumsuzlukları önlemek bakımından “Kıyı Alanları Yönetimi” olarak isimlendirilen entegre bir yaklaşım uygulanmaktadır. En değerli doğal kaynaklarımızdan olan kıyı alanlarımızın dengeli, uzun süreli, etkin biçimde ve kaynağı yok etmeyen seviyelerde kullanılmasına; bu alanlarımızın doğal özelliklerinin korunmasına katkıda bulunmak üzere, bu çağdaş kavramın ülkemizde de kısa sürede uygulamaya konması zorunludur.

Ülkemizde, “Kıyı Alanları Yönetimi” sürecine geçişi güçleştiren en önemli unsurlar şunlardır:

- Kaynakların korunma ve kullanılmasına ilişkin karar alan çok sayıda yetkili kuruluş bulunması; bunlar arasında yetki girişimleri ve koordinasyon eksikliği olması,
- Kuruluşlar arasında yetki dağılımını ve kaynak kullanımını düzenleyen çok sayıda yasa ve yönetmelik bulunması; bunlar arasında bir bütünlük olmadığı gibi, çoğu kez birbirlerini karşılıklı olarak zayıflatan veya etkisiz hale getiren hükümler ve boşluklar içermeleri,
- Kıyalara sahip çıkan bir otoritenin bulunmaması,
- Mevcut planlama sisteminin yetersiz olması,

“Denizcilik Bakanlığı”nın kuruluşunun ülkemizin gündeminde olması, “Kıyı Alanları Yönetimi” kavramının gecikmeden uygulamaya konması bakımından önemli bir fırsat sağlamaktadır. Bu bakanlığın örgütlenmesine bağlı olarak yapılacak kurumsal düzenlemeler esnasında aşağıdaki önerilerin gözönünde bulundurulması, bu yönde atılmış ilk önemli adım olabilecektir:

- “Kıyı Alanları Yönetimi”nden sorumlu ve ana kararları alabilecek güçte merkezi ve bu uygulamada ulaşılmak istenen amaçları benimseyen uzman bir kuruluş oluşturulmalı ve yönetiminin amaç, ilke ve yaklaşımları bu kuruluş tarafından belirlenmelidir.
- Mevcut yasa ve yönetmelikler yeniden ele alınmalı, sadeleştirilmeli ve çelişen hükümler değiştirilmelidir.
- Ülkemizde mevcut veya oluşabilecek kıyı kullanım sorunları tanımlanmalı ve bunların çözümüne yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Mevcut arazi kullanım planları merkezi kuruluşça benimsenecek ilke ve amaç, stratejiler doğrultusunda revize edilmelidir.
- Kıyılarıdaki mevcut ekonomik faaliyetler (ulaşım, turizm, balıkçılık, endüstri vb.) gözden geçirilerek gelecekte izin verilebilecek faaliyet türleri belirlenmelidir.
- Kıyı alanlarında mevcut doğal ve kültürel kaynakların ve arazi mülkiyetlerinin envanterleri çıkarılmalıdır.
- Planlama-uygulama-izleme-denetim sürecinde etkinlik ve bütünlük sağlanmalıdır.
- Ülkemizde “Kıyı Alanlarının Yönetimi”yle ilgili kısa süreli veya sürekli eğitim programlarının geliştirilmesi sağlanmalıdır.

Kurucu üyeleri arasında olmaktan onur duyduğum Ege Kültür Vakfı'nın, bu sorunlardan olumsuz yönde etkilenen Ege Denizi kıyılarının korunmasına da katkıda bulunacak bu tür bir örgütlenmenin merkezi otoriteye önerilmesi yönünde kuruluş amaçları doğrultusunda yapacağı girişimler, kıyı sorunlarımızın çözümü yönündeki çağdaş yönelişlere, moral destek vererek önemli katkılar sağlayacaktır.